

5. Минаев Г. А. Безопасность организации : учебник / Г. А. Минаев. – К. : КНТ, 2009.
6. Общая теория национальной безопасности : учебник / под общ. ред. А. А. Прохожева. – М. : Изд-во РАГС, 2005.
7. Возжеников А. В. Национальная безопасность: теория, политика, стратегия / А. В. Возжеников. – М. : НПО “МОДУЛЬ”, 2000.
8. Шипілова Л. М. Порівняльний аналіз ключових понять і категорій основ національної безпеки України : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 21.01.01 / РНБОУ, Ін-т проблем національної безпеки. – К., 2007.
9. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення / В. А. Ліпкан. – К. : “Тест”, 2003.
10. Лупаіна О. В. Основы национальной безопасности России в XXI веке // Национальная безопасность и геополитика России. – 2001. – № 4-5.
11. Pierre Garcin. La liga publique au quotidien: acteurs, territoires et technologies. – Paris : Armand Colin, 2007.

Подолька А. Н. Концепт общественной безопасности в отечественном и зарубежном праве.

Вьяснено содержание концепта общественной безопасности как составляющей национальной безопасности в контексте обеспечения полноценной жизнедеятельности и динамического развития гражданского общества, преодоление угроз его безопасности, предотвращения неоправданного вмешательства государства в сферу человеческого бытия и общественных отношений.

Ключевые слова: национальная безопасность, общественная безопасность, угроза, обеспечение безопасности.

Podolyaka A. Konzept of public safety is in domestic and foreign right.

The article is dedicated to clarification of the content of the concept of public security as an integral component of national security in the context of providing full-fledged vital activity and progressive development of public society, overcoming modern threats to its security, making impossible unjustified state interference into the sphere of human existence and social relations.

Keywords: national security, public safety, threat and security.

УДК 343.44(477)

Жмур Ю. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВІДМЕЖУВАННЯ СТ.162 ВІД ЗЛОЧИНІВ ІЗ СУМІЖНИМ СКЛАДОМ, ЯКІ УТВОРЮЮТЬ КОНКУРЕНЦІЮ З ПОЛОЖЕННЯМИ СТ. 162 КК УКРАЇНИ (СТ. 182, 163, (Ч. 3 СТ.СТ. 185, 186 ТА 187 КК УКРАЇНИ)

В цій роботі автор намагається розмежувати положення ст. 162 КК зі статтями КК, які мають суміжний склад, а також утворюють конкуренцію норм.

Ключові слова: конкуренція норм зі ст.162 КК , злочини зі суміжним складом, відмежування.

Однією із характерних особливостей науки кримінального права є те, що вона на шляху свого тривалого становлення напрацювала такий охоронний механізм, який дає

зможу інкримінувати особі саме те діяння, яке вона вчинила.

Чинне законодавство України про кримінальну відповідальність забороняє застосування закону за аналогією (ч. 4 ст. 3 КК України), адже закон за визначенням покликаний вносити ясність та чітке розуміння тих понять, якими він послуговується. Саме тому питання точної кваліфікації вчиненого особою має ґрунтуватися на усвідомленні тих ознак, за якими один склад злочину відрізняється від іншого.

Не дивлячись на те, що питання правового забезпечення права людини на недоторканність житла було предметом досліджень великої кількості науковців, серед яких В. С. Батиргареєва, Л. М. Гусєв, П. М. Давидов, Т. М. Добровольська, С. Ю. Ільченко, В. І. Камінська, В. Т. Маляренко, К. Г. Фетисенко, І. Я. Фойницький, Г. І. Чангулі, Г. О. Чорний, І. О. Шумак М. М. Полянський та інші, питання відмежування злочинів, де об'єктом виступають правовідносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя, в частині забезпечення недоторканності житла та недоторканності іншого володіння, залишається дослідженим не в повній мірі.

Аналіз положень Особливої частини КК України засвідчив, що нею криміналізована низка діянь, які в тій чи іншій мірі порушують недоторканності житла або іншого володіння особи.

Відтак надзвичайно актуальним у цьому зв'язку постає питання відмежування злочину, передбаченого ст. 162 КК України, від інших суспільно небезпечних діянь, які мають суміжний склад. Зазначені діяння були систематизовані, у першу чергу, за предметом (посягання здійснюється на житло чи інше володіння особи), а також за критерієм того чи безпосередньо у диспозиції статті йдеться про предмет цього злочину, чи на нього вказано опосередковано.

Проте у процесі самого відмежування зазначених норм автор вважає за необхідне враховувати позицію В. О. Навроцького, висловлену у монографії “Основи кримінально-правової кваліфікації”, про особливості його здійснення у кримінально-правових нормах, між якими виникає конкуренція.

З огляду на це, серед злочинів із суміжним складом нами визначені ті, норми про відповідальність за які, вступають у конкуренцію з положеннями ст. 162 КК України. Вважаємо, що до таких можна віднести норми, передбачені ст. 182, ст. 163, ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187, ст. 296, ст. 270-1, ст. 356, ст. 364, ст. 365, ст. 364-1, ст. 365-1, ч. 1 ст. 444 КК України.

Порушення недоторканності приватного життя (ст. 182).

Правомірність постановки питання про відмежування злочинів, передбачених ст. 162 та 182 КК України, обґрунтовується спільністю об'єктів їх посягання. Однак, незважаючи на те, що вони посягають на недоторканність приватного життя людини, збігаючись у видовій характеристиці об'єкта, їх безпосередні об'єкти є двома різними характеристиками недоторканності приватного життя.

Приватне життя – це особлива частина особистої сфери людської життєдіяльності, яка полягає в різноманітних відносинах, стосунках, явищах, подіях і таке інше, що не мають публічного значення, визначається і регулюється самою особою. Європейський суд з прав людини визначив, що “приватне життя” охоплює фізичну і моральну недоторканність особи, і що саме поняття “приватний” включає в себе право особи обирати певні аспекти свого власного життя – без регламентування з

боку уряду, тобто, самотійно.

Таким чином за своїм обсягом приватне життя – це сфера людської життєдіяльності, яка охоплює доволі широке коло суспільних відносин, частина з яких структурно входить до загального об'єкта кримінально-правової охорони. Невипадково, що посягання на різні їх складові вимагає кваліфікації за різними статтями КК України.

Зокрема, порушення недоторканності приватного життя, як злочин, передбачений ст. 182 КК України, з об'єктивної сторони може бути вчинений шляхом незаконного збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконної зміни такої інформації. Це дає підстави визначити безпосередній об'єкт цього злочину: ним є суспільні відносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя, в частині забезпечення збереження конфіденційної інформації про особу. Відповідно конфіденційна інформація про особу виступає його предметом.

Проведеним дослідженням встановлено, що безпосереднім об'єктом порушення недоторканності житла (ст. 162 КК України) є суспільні відносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя, в частині забезпечення недоторканності житла чи іншого її володіння.

Таким чином обидва аналізовані злочини посягають на спільний родовий (гарантовані Конституцією України права і свободи людини і громадянина) та видовий (суспільні відносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя) об'єкти. Відмінність у формах об'єктивної сторони цих злочинів зумовлює різницю у їх безпосередніх об'єктах та у предметі.

Окремо слід зупинитися на відмінностях у особі потерпілого від аналізованих злочинів. З урахуванням того, що потерпілий є обов'язковою ознакою їх складів, характер заподіяної шкоди безпосереднім об'єктам, зумовив різницю між потерпілими. Так, потерпілим від порушення недоторканності житла є особа, житло чи інше володіння якій належить на законних підставах і якій, у зв'язку з порушенням їх недоторканності, заподіяна моральна або матеріальна шкода. У випадку заподіяння особі фізичної шкоди або моральної, що виразилося у погрозі застосування насильства, вона визнається потерпілою від злочину, передбаченого ч. 2 ст. 162 КК України.

Потерпілим від злочину, передбаченого ст. 182 КК України, визнається будь-яка особа, щодо конфіденційної інформації про яку мало місце незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення або незаконна зміна. Тобто йдеться про т.зв. “загального потерпілого”.

Суб'єкт цих злочинів у основному складі має тотожні ознаки: фізична осудна особа, яка на момент вчинення діяння досягла 16-річного віку. Варто зазначити, що у випадку вчинення порушення недоторканності житла службовою особою, її дії підлягають кваліфікації за ч. 2 ст. 162 КК України, в той час, як порушення недоторканності приватного життя, вчинене таким суб'єктом, потребують кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 182 та ст. ст. 364 або 365 КК України. З суб'єктивної сторони злочини, передбачені ст.ст. 162 та 182 КК України, характеризуються виною у формі прямого умислу.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163).

Ст. 162 Кримінального кодексу України має певну схожість із ст. 163 КК “Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер”. Якщо порівняти ці дві статті, то в них є багато сумісних ознак.

Перш за все, це те, що обидві статті захищають особисте життя громадян, яке реалізовується в житлі. Отож родовим об'єктом ст. 162 і ст. 163 Кримінального кодексу України є гарантовані Конституцією України права і свободи людини і громадянина.

Проте, незважаючи на таку схожість, все ж таки за Кримінальним законом – це два різних види злочинів, і саме тому автор статті намагається здійснити відмежування.

Якщо порівняти незаконні дії за ст. 162 і 163 КК, то і в першому, і в другому випадку порушуються конституційні права, особисті права, особисте життя людини і громадянина. Проте, чи можна, наприклад, прослуховування телефону або підслуховування спеціальними пристроями особи без її дозволу назвати порушенням недоторканності житла? Адже, з одного боку, злочинець збирає певну незаконну інформацію, та з іншого – він порушує недоторканність житла зсередини. За якою статтею слід кваліфікувати це діяння, потрібно вяснити. Так, Маляренко обґрунтовано вважає, що прослуховування телефонних переговорів прирівнюється до обшуку, а фіксація такої інформації – до виявлення доказів [1, с. 3].

Можна додати, що проникнення в житло чи інше володіння є також несанкціоноване проникнення до комп'ютерних баз даних, адже комп'ютери є власністю фізичних осіб, вони знаходяться у чийомусь житлі або володінні.

Дійсно, проникнення у житло чи інше володіння особи може здійснюватися шляхом встановлення і закріплення різного роду пристроїв для стеження за особою у житлі, автомобілі, офісі, на одязі особи тощо. Це саме прослуховування може здійснюватися і без входження у чуже житло, на відстані.

На думку автора, для того щоб знати, за якою статтею слід кваліфікувати злочин, потрібно визначитися з метою незаконної дії. Можна погодитися із В. І. Новіковим, який зазначив, що використання прослуховуючої апаратури потрібно розглядати не як проникнення до житла, а як спосіб збирання інформації про зацікавлену особу. А для того, хто збирає цю інформацію, не має значення, з якого приміщення її брати – житлового чи нежитлового [2, с. 115].

Друга відмінність в тому, що безпосередній об'єкт у цих двох видах злочинів різний. За ст. 162 КК України безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя, в частині забезпечення недоторканності житла та іншого володіння. За ст. 163 КК України безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, які забезпечують право людини на таємницю листування, кореспонденції... Предметом ст. 162 КК України є житло та інше володіння особи, а предметом ст. 163 КК України є відомості, що передаються громадянам через листування або телефонні розмови.

Третя відмінність в об'єктивних сторонах за ст. 162 КК України – незаконні дії, такі як:

1. Незаконне проникнення до житла чи іншого володіння.
2. Незаконне проведення в них огляду чи обшуку.
3. Незаконне виселення.
- 4 Інші дії, що порушують недоторканність житла.

Об'єктивну сторону злочину за ст.163 КК України становлять такі дії:

1. Порушення таємниці листування.
2. Порушення телефонних розмов.

3. Порушення телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.

Отже, діяння, передбачені ст. 162 КК і ст. 163 КК можна розмежувати за такими ознаками: за безпосередніми об'єктами посягання; за різними предметами посягання; за метою входження до житла, наприклад, зібрання певної таємної інформації через телефон, Інтернет, листи тощо, порушуючи чуже житло (за ст. 163 КК України метою є незаконне зібрання інформації, але її можна збирати не тільки в житлі, але й за її межами); за різними об'єктивними сторонами.

Крадіжка, грабіж, розбій, поєднані з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст.ст. 185, 186 та 187 КК України).

Перші три злочини Розділу VI КК України (Злочини проти власності), як особливо кваліфікуючу ознаку, передбачають порушення недоторканності житла, іншого приміщення чи сховища. Так, ч. 3 ст. 185 КК України встановлює кримінальну відповідальність за таємне викрадення чужого майна, поєднане з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Відповідно до ч.3 ст.186 КК України передбачено відповідальність за відкрите викрадення чужого майна, поєднане з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. І, нарешті, ч.3 ст.187 КК України встановлюється відповідальність за напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище.

Основним безпосереднім об'єктом цих злочинів є суспільні відносини, що охороняють право власності, тобто відносини з приводу володіння, користування та розпорядження майном. Право ж людини на особисте життя, в частині забезпечення недоторканності житла та іншого володіння у цих злочинах розглядається на рівні додаткового безпосереднього об'єкта. Це є важливим моментом при здійсненні розмежування їх складів.

Примітним є те, що житло чи інше володіння особи у складі порушення недоторканності житла є предметом злочину, натомість, як у злочинах проти власності предметом є чуже майно. Таким чином житло, інше приміщення чи сховище у цих складах злочинів виступає не предметом, як ознакою об'єкта, а місцем вчинення злочину, тобто ознакою їх об'єктивної сторони. Проте на практиці описані відмінності у предметі не можуть бути використані як ознаки, за якими можна провести відмежування цих злочинів. Таке твердження ґрунтується на тому, що у випадку проникнення сторонньої особи до житла чи іншого володіння, без достеменно встановлених ознак суб'єктивної сторони, неможливо визначити, якій саме ознаці складу злочину відповідає житло: предмету чи місцю його вчинення.

Слід мати на увазі, що інше приміщення та сховище, як місце вчинення особливо кваліфікованих складів злочинів проти власності, не повною мірою відповідає ознакам такого предмету злочину, передбаченого ст. 162 КК України, як інше володіння особи, оскільки зазначені приміщення та сховища можуть не перебувати у володінні фізичної

особи, а належати юридичним особам. Це не виводить їх зі статусу приміщень та сховищ, однак вже не дає змоги розглядати як інше володіння.

У таких випадках зазначений злочин не посягає на права та інтереси конкретної людини – потерпілого, а отже, не може посягати на правовідносини, пов'язані з реалізацією права людини на особисте життя, в частині забезпечення недоторканності іншого володіння.

Досліджуючи форми об'єктивної сторони злочинів, які розмежовуються, автор встановила, що діяння, змістом якого є проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища, є ідентичним як у складі злочину, передбаченому ст. 162 КК України, так і у досліджуваних злочинах проти власності. Однак у останніх незаконне проникнення виступає лише як засіб для досягнення основної мети – вчинити крадіжку, грабіж чи розбій, тоді як у складі порушення недоторканності житла, такі дії є достатніми для констатації факту наявності усіх ознак об'єктивної сторони.

Відповідно до п. 22 постанови пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про злочини проти власності” № 10 від 6 листопада 2009 р., під проникненням у житло, інше приміщення чи сховище слід розуміти незаконне вторгнення до них будь-яким способом (із застосуванням засобів подолання перешкод або без їх використання; шляхом обману; з використанням підроблених документів тощо або за допомогою інших засобів), який дає змогу винній особі викрасти майно без входу до житла, іншого приміщення чи сховища [3]. При цьому Пленум зазначив, що при вирішенні питання про наявність у діях винної особи названої кваліфікуючої ознаки, суди повинні з'ясувати, з якою метою особа опинилась у житлі, іншому приміщенні чи сховищі та коли саме в неї виник умисел на заволодіння майном. Викрадення майна не можна розглядати за ознакою проникнення в житло або інше приміщення чи сховище, якщо умисел на викрадення майна у особи виник під час перебування в цьому приміщенні.

Така позиція Верховного Суду України слушно, на наш погляд, підтвердила, що факт проникнення особи до чужого житла, приміщення чи сховища і вчинення у ньому крадіжки, не може однозначно бути кваліфікованим за ч. 3 ст. 185 КК України, як крадіжка вчинена з проникненням, оскільки можуть трапитися випадки, коли умислом особи охоплювалося незаконне проникнення до вказаних приміщень, а проникнувши до них, у особи виник новий умисел на вчинення крадіжки. Такі дії вимагають кваліфікації за ст. 162 та відповідною частиною ст. 185 КК України без інкримінування їй кваліфікуючої обставини” з проникненням до житла, іншого приміщення чи сховища”.

Важливим моментом у розмежуванні цих злочинів є встановлення ознак їх суб'єктивної сторони. У порушенні недоторканності житла (ст. 162 КК України) прямим умислом особи охоплюється усвідомлення суспільно небезпечного характеру того, що вона на порушення існуючого порядку, проникає до житла чи іншого володіння особи (інтелектуальна ознака) та бажання вчинити такі дії (вольова ознака).

На відміну від цього, суб'єктивна сторона злочинів проти власності, поєднаних з проникненням до житла, іншого приміщення чи сховища (ч.ч. 3 ст.ст. 185-187 КК України), характеризується прямим умислом, інтелектуальною ознакою якого охоплюється усвідомлення того, що суб'єкт незаконно проникає до житла, іншого приміщення чи сховища саме для вчинення там крадіжки, грабежу чи розбою. Тобто порушення недоторканності житла у цих випадках не є самоціллю діяльності. Вольова

ознака характеризується бажанням незаконно проникнути до вказаних приміщень з метою вчинення у них крадіжки, грабежу чи розбою.

Варто мати на увазі, що у випадку, коли незаконне проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища поєднане зі вчиненням крадіжки, кримінальну відповідальність за яку з огляду на вартість викраденого законом не передбачено (ст. 51 КУпАП), вчинене належить кваліфікувати за статтею 162 КК України. Саме таке твердження міститься у п. 7 згаданої постанови Пленуму Верховного Суду України.

Загалом, погоджуючись з наведеною позицією, вважаємо, що вона потребує певного уточнення. Зокрема, на нашу думку, якщо з урахуванням вартості предметів викраденого кримінальна відповідальність не може наставати, то кваліфікувати дії особи за ст. 162 КК України можна лише в тому випадку, коли її умислом охоплювалося викрадення предметів саме такої вартості. Однак, якщо умисел особи був спрямований на проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища з метою заволодіти предметами у значному розмірі, але цього не відбулося з причин, які не залежали від волі винної особи, і особа фактично викрала майно у розмірі, кримінальна відповідальність за який не настає, її дії підлягають кваліфікації як замах на заволодіння ними з проникненням до житла, іншого приміщення чи сховища (ч. 2 або 3 ст. 15 та ч.ч. 3 ст.ст. 185-187 КК України).

При проведенні розмежування між зазначеними злочинами проти власності та порушенням недоторканності житла слід враховувати, що відповідальність за перші настає з 14-річного віку, тоді як за злочин, передбачений ст. 162 КК України – з 16-річного віку.

Використані джерела:

1. Про недоторканність житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства / В. Маляренко // Право України. – К., 2004. – № 7.
2. Новиков В. А. Уголовная ответственность за нарушение неприкосновенности жилища [текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. А. Новиков. – М., 2001. – 167 с.
3. Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 6 листопада 2009 року / Верховний Суд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-09.html>.

Жмур Ю. М. Разграничения ст. 162 от преступлений со смежными составами, которые составляют конкуренцию норм статьи 162 (ст. 182, 163, (ч. 3 ст.ст. 185, 186 та 187 УК Украины).

В статье автор пытается разграничить ст. 162 УК составьям УК, которые имеют смежный состав, а также образуют конкуренцию норм.

Ключевые слова: конкуренция норм со ст. 162 УК, преступления с смежным составом, разграничения.

Zhmur U. Separation st. 162 of crime with an adjacent structure, which form the competition state, of Art.162 of the Criminal Code of Ukraine (Article 182, 163 (Part 3 of Articles 185, 186 and 187 of the Criminal Code of Ukraine).

In this article the author tries to delineate the centuryst. 162 of the Criminal Code of Ukraine articles of the Criminal Code that are contiguous structure, and form the competition rules.

Keywords: competition rules with st.162 Criminal Code of Ukraine offenses with adjacent structure, separation.